

 NAMN:
 KLASSE:

 LÅG MIDDELS HØG

Korleis bør **ordstillinga** vere i **setningar**?
 Sjå på reglane og **skriv døme!**

Forteljande heilsetningar

I forteljande heilsetningar er ordrekkefølga i norsk ofte subjekt – verbal – objekt.

Døme:

Forfelt Midtfelt Slutfelt

Subjekt Verbal Direkte objekt

Bjørnen søv.

Ulven uler.

Line kjøpte ved.

Dag baker ei stor kake.

Subjekt og verbal

Nesten alle fullstendige setningar inneheld både **subjekt** og **verbal**. Unntaket er imperativsetningar. Dei kan bestå av berre eitt ord – verbalet.

Til vanleg kjem subjektet rett før eller rett etter verbalet. Du finn det ved å spørje med kven eller kva + verbalet.

Døme:

Ein elev i 6. klasse **kasta** snøball på rektor i går.

Rektor **kasta** snøball på ein elev i 6. klasse i går.

Heilsetningar

Heilsetningar kan ha fleire setningsledd. Felles for ledda er at vi ofte kan plassere dei inn i eit forfelt, eit midtfelt og eit slutfelt.

Av og til kan det vere vanskeleg å finne ut om eit ledd skal stå i midtfeltet eller slutfeltet. Prøver du å skrive setninga med samansett verbal, finn du ei løysing på det.

Når eit anna ledd enn subjektet står i forfeltet, kjem subjektet rett etter verbalet i midtfeltet.

Språket kan bli betre dersom du varierer leddstillinga når du skriv. Lange ledd passar ofte best i slutfeltet.

Døme:

Forfelt

Midtfelt

Slutfelt

	v	n	a	V	N	A
Eg	møter				deg	i dag.
Eg	har			møtt	deg	i dag.
Han	serverte				Eli pølser	i går.
I går	var	Anders	heldigvis		snill.	
Anders	var		heldigvis		snill	i går.
I dag	hadde	du	ikkje	gjort	leksa di	til rett tid.
Du	hadde		ikkje	gjort	leksa di	til rett tid i dag.
Leksa di	hadde	du	ikkje	gjort		til rett tid i dag.

Leddsetningar

Det finst fleire typar leddsetningar. Slike setningar kan vi plassere i forfeltet, nominalfeltet eller adverbialfeltet alt etter kva for oppgåve dei har i heilsetninga.

Skjema for heilsetningar

Døme:

Forfelt

Midtfelt

Slutfelt

	v	n	a	V	N	A
Dersom du kjem,	vil	du	truleg	få	eit eple	av meg.
Ho	fortalde			at læraren var sint	i går.	
I dag	kan	vi	ikkje	bade		fordi bassenget er stengt.

Skjema for leddsetningar

Vi kan dele leddsetningar opp og setje dei inn i feltskjema. Slike setningar har ein annan type skjema, og her er det ikkje så lett å byte rekkefølge på ledda.

Døme:

Forfelt	v	n	a	V	N	A
Dersom	du		kjem,			
Sjølv om	han	gjærne	ville	vise	henne	bort,
At	du	ikkje	vil	spise	kjøtkaker	no,
Enda som	han	helst	ville kan	vere	sur, engelsk,	

Adverbialet ikkje

Legg merke til at adverbialet ikkje byter plass frå heilsetning til leddsetning:

Døme:

Heilsetning: **Eg har ikkje kjøpt eple.**

Leddsetning: **At eg ikkje har kjøpt eple,**

Leddsetning: **At ikkje eg har kjøpt eple,**

Adverbial

Vi kan flytte eit ledd i ei ytring for å leggje ekstra vekt på det. Adverbial er ledd som det er lettast å flytte på.

Døme:

Forfelt	v	n	a	V	N	A
Eg	kjem		kanskje			på skulen i morgon.
Kanskje	kjem	eg	på skulen			i morgon.
I morgon	kjem	eg	kanskje			på skulen.

Ikkje, berre og nesten

Når du bruker adverbiala ikkje, berre og nesten, må du vere ekstra på vakt. Ordrekkefølga kan ha ei viss betydning.

Døme:

Nesten alle såg han.

Alle såg han nesten.

Han er berre fem år.

Berre han er fem år.

Eg vil ikkje spise opp maten hennar.

Ikkje vil eg spise opp maten hennar.

Meir om subjektet

I forteljande heilsetningar er det finitte verbalet ledd nummer to. Finitt verbal er eit verb i presens, preteritum eller imperativ. Subjektet kan stå i forfeltet eller etter det finitte verbalet.

Når det står noko anna enn eit subjekt i forfeltet i ei forteljande heilsetning, skal subjektet komme etter verbalet.

Døme:

Forfelt

	v	n	a	V	N	A
Eg	likar				appelsiner.	
I går	var	du			trøyt.	
Trøyt	var	du				i går.

Spørsmål

Du kan innleie ei spørjesetning med eit verbal eller eit spørjeord.

Spørjeord: Kva, kor, kvar, kven, korleis, kor mange, når, kva for ei, kva for ein, kva for eit, kva slag, kvifor, på kva (for) måte

Døme:

Forfelt

	v	n	a	V	N	A
	Kjem	du?				
	Kan	du		kome		på besøk i kveld?
	Kan	du		vere	stille	no?
Kvifor	var	ho	ikkje		heime	då eg kom?
Korleis	kunne	du		gløyme	at eg hadde bursdag	i går?
Kven	kjem	ikkje				på øvinga i kveld?
Kva	heiter	du?				
Når	skal	du		lage	frukost	til meg?
Kvifor	ga	du			Hans ein lapp	i dag?